

DAJEMY
DZIECIOM
SIĘ

dawniej
Fundacja
Dzieci
Niczyje

Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży online

Skrypt
dla uczestników
szkolenia

Fundacja Dajemy Dzieciom Się
ul. Walecznych 59
03-926 Warszawa
KRS 0000204426
NIP 113-07-25-676

fdds.pl
edukacja.fdds.pl

Tekst publikacji jest dostępny na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska.
Tekst licencji dostępny jest na stronie <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/pl/>.
Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Fundacji Dajemy Dzieciom Się.

Niebezpieczne treści	3
Definicja	3
Kategorie szkodliwych treści:	3
Konsekwencje	3
Aspekty prawne	3
Procedury reagowania	4
Edukacja dzieci i młodzieży – przykładowe materiały edukacyjne i scenariusze zajęć	5
Niebezpieczne kontakty	6
Definicje	6
Uwodzenie w sieci/grooming	6
Czynniki zwiększające ryzyko niebezpiecznych kontaktów online	6
Aspekty prawne	6
Procedury reagowania	6
Edukacja dzieci i młodzieży – przykładowe materiały edukacyjne i scenariusze zajęć	7
Cyberprzemoc	8
Definicje	8
Podstawowe formy zjawiska	8
Dziecko – ofiara	8
Dziecko – sprawca	8
Dziecko – świadek	8
Aspekt prawny	9
Procedury	9
Edukacja dzieci i młodzieży – przykładowe materiały edukacyjne i scenariusze zajęć	11
Seksting	12
Definicje	12
Aspekt prawny	12
Jak zminimalizować ryzyko związane z sekstingiem:	12
Procedura reagowania w przypadku ujawnienia sekstingu	12
Edukacja dzieci i młodzieży – przykładowe materiały edukacyjne i scenariusze zajęć	13
Nadużywanie internetu	14
Definicje	14
Czynniki ryzyka	14
Zachowania i zjawiska sygnalizujące problem nadużywania internetu lub komputera:	14
Sygnaty ostrzegawcze w przypadku uzależnienia od gier komputerowych według M. Griffithsa	15
Co powinno zwrócić uwagę nauczycieli i pedagogów w szkole:	15
Procedury reagowania	15
Edukacja dzieci i młodzieży – przykładowe materiały edukacyjne i scenariusze zajęć:	16
Materiały uzupełniające:	16

Niebezpieczne treści

Definicja

Szkodliwe treści w internecie (ang. *harmful content*) to materiały, które mogą mieć negatywny wpływ na rozwój i psychikę dziecka. Produkcja, obrót i posiadanie niektórych materiałów o szkodliwym charakterze jest niezgodna z prawem (ang. *illegal content*), inne publikowane są w sieci legalnie.

Kategorie szkodliwych treści:

- **materiały pornograficzne**

Najliczniej reprezentowaną w sieci kategorią treści szkodliwych jest pornografia. Na materiały pornograficzne – zarówno te akceptowane przez prawo, jak i zakazane – można trafić również mimowolnie, ze względu na intensywne działania promocyjne towarzyszące tego typu treściom (reklamy, spam, wprowadzające w błąd wyniki w wyszukiwarkach itp.).

- **obrazy i filmy prezentujące przemoc i okrucieństwo:**

Na bardzo brutalne sceny można natknąć się w powszechnie dostępnych serwisach z filmami, takich jak YouTube, ale również na dedykowanych „szokującym treściami portalach – wystarczy wskazać powstające w ostatnich latach amatorskie filmy, kręcone na terenach działań wojennych, które pokazują m.in. prawdziwe sceny egzekucji lub tortur. Przemoc jest także obecna w wielu grach komputerowych.

- **treści ksenofobiczne i rasistowskie, tzw. mowa nienawiści:**

Zgodnie z definicją Rady Europy mowa nienawiści to „każda forma wypowiedzi, która rozpowszechnia, podżega, propaguje lub usprawiedliwia nienawiść rasową, ksenofobię, antysemityzm lub inne formy nienawiści oparte na nietolerancji, włączając w to nietolerancję wyrażaną w formie agresywnego nacjonalizmu lub etnocentryzmu, dyskryminacji lub wrogości wobec mniejszości, migrantów bądź osób wywodzących się ze społeczności imigrantów”. Mowa nienawiści przyczynia się do powstawania, rozpowszechniania oraz utrwalania negatywnych stereotypów dotyczących osoby lub grupy. Często posługuje się wulgaryzmem, może manipulować faktami i danymi.

- **treści promujące zachowania autodestrukcyjne, takie jak anoreksja, samookaleczenia lub samobójstwo:**

W internecie dzieci mogą mieć również dostęp do materiałów, które w pozytywnym świetle przedstawiają zachowania antyspołeczne – opisują np. jak zdobyć i zażywać narkotyki, lub jak zastąpić je legalnymi substancjami o podobnym działaniu. Inne przypadki tego typu to zachęcanie do zachowań autoagresywnych, jak np. samo-okaleczanie, anoreksja, bulimia i samobójstwa. Strony pochwalające zachowania autodestrukcyjne mogą być niebezpieczne dla zdrowia i życia dziecka, ponieważ dzięki nim może ono poznać sposoby wyrządzenia sobie krzywdy, a także dowiedzieć się jak ukryć to przed rodziną i przyjaciółmi oraz jednocześnie utwierdzić się w przekonaniu, że tego typu zachowania są jedynym wyjściem z problematycznej sytuacji.

Konsekwencje

Kontakt dzieci i młodzieży ze szkodliwymi treściami niesie dla ich rozwoju różnorodne negatywne skutki:

- dzieci czerpią wiedzę o seksualności i relacjach z filmów pornograficznych,
- kształtują szkodliwe postawy i zachowania poprzez naśladownictwo (przemoc, zachowania autodestrukcyjne),
- doświadczają stresu związanego z kontaktem z brutalnymi treściami, mają trudność ze zrozumieniem kontekstu oglądanych treści, motywów podejmowanych działań,
- narażają się na ryzyko uzależnienia od pornografii.

Aspekty prawne

W Polsce do nielegalnych zaliczane są materiały pornograficzne z udziałem dzieci (również wirtualne), zwierząt lub użyciem przemocy, jak również materiały promujące pedofilię (art. 202 k.k.), treści o charakterze rasistowskim i ksenofobicznym (art. 256 k.k., art. 257 k.k.). Pozostałe kategorie, jak pornografia, udostępniane są w sieci legalnie.

Co prawda, ich dostawcy zobowiązani są do zabezpieczenia tych treści przed dostępem dzieci, jednak w środowisku online trudno o skuteczność w tym zakresie.

Procedury reagowania

Co robić, aby zminimalizować ryzyko związane ze szkodliwymi treściami?

- stosować filtry treści,
- prowadzić dostosowaną do wieku edukację seksualną,
- wychwytywać niepokojące sygnały,
- udostępniać dzieciom treści adekwatne do ich wieku (gry, serwisy internetowe, aplikacje),
- rozmawiać o tym, co dzieci oglądają oraz w co grają w sieci,
- zgłaszać nielegalne treści do Dyżurnetu (www.dyzurnet.pl).

Procedura reagowania na zgłoszenia dotyczące szkodliwych treści w szkole

1. Ujawnienie przypadku pojawienia się szkodliwych treści w szkole.
Informacja o kontakcie uczniów ze szkodliwymi treściami może dotrzeć do nauczyciela/pedagoga z różnych źródeł: od samych uczniów, ich rodziców lub innych nauczycieli.
2. Ustalenie okoliczności zdarzenia.
 - Poinformowanie o fakcie rozpowszechniania szkodliwych treści wychowawcy klasy, pedagoga/psychologa szkolnego i dyrektora.
 - Zabezpieczenie dowodów. Zebranie informacji na temat szkodliwych treści, miejsca ich wystąpienia oraz ewentualnych sprawców. Wydrukowanie i zapisanie w formie zrzutów ekranu wszystkich dowodów rozpowszechniania niewskazanych obrazów w sieci; zachowanie SMS-ów. Jeśli treści są nielegalne, nieodpowiednio zabezpieczone lub niezgodne z regulaminem danej strony – kontakt z administratorem strony.
 - Ustalenie okoliczności zdarzenia: identyfikacja sprawcy zdarzenia (osoby, która rozpowszechniała szkodliwe treści), ustalenie, kim są świadkowie zdarzenia.

Klasyfikacja szkodliwych treści: pornograficzne, promujące nienawiść, rasizm, ksenofobię, przemoc; promujące zachowania antyspołeczne lub autodestrukcyjne; psychomanipulacja.

- Współpraca z pracownikiem/nauczycielem zarządzającym dostępem do sieci w szkole. Pomoc w zabezpieczeniu dowodów, konfiguracji zabezpieczeń sieci szkolnej, blokujących dostęp do szkodliwych materiałów.
3. Diagnoza potrzeb i działania wobec uczniów zaangażowanych w rozpowszechnianie szkodliwych treści (edukacja, warsztaty z grupą/klasą lub rozmowa na temat treści, jeżeli np. mają negatywny wpływ na rozwój poznawczy, emocjonalny i są np. psychomanipulacją).
 4. Zdecydowany komunikat ze strony szkoły, że takie materiały nie są w szkole akceptowane.
 5. Działania wobec sprawcy i osób uczestniczących. Ustalenie okoliczności zdarzenia; rozmowa/spotkanie uczniów z nauczycielem/pedagogiem na temat przesyłanych treści (jakie emocje budzi prezentowany materiał, do jakich działań ich zachęca i jak wpływa na wyobrażenia na temat otaczającego świata); omówienie konsekwencji zdarzenia dla osób mających kontakt ze szkodliwymi treściami – w tym też konsekwencji wynikających ze złamania regulaminu szkoły.
 6. Rozmowa z uczestnikami zdarzenia (z każdym osobno). Jeżeli szkodliwe treści rozpowszechnia grupa uczniów, działania interwencyjne warto zacząć od lidera grupy.
 7. Powiadomienie rodziców uczniów o wydarzeniu i zapoznanie, w miarę możliwości, z materiałem dowodowym. Poinformowanie rodziców o działaniach podjętych przez szkołę wobec ucznia i podjęcie współpracy z rodzicami w celu rozwiązania problemu.
 8. Zapewnienie pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczestnikom zdarzenia.
 9. Wsparcie informacyjne dotyczące możliwych działań wobec szkodliwych treści, informacja dotycząca formy ich zgłaszania do Dyżurnet.pl (punkt kontaktowy zajmujący się zwalczaniem nielegalnych treści w internecie), zabezpieczania dowodów.
 10. Podjęcie interwencji prawnej.

Interwencja prawna przeprowadzona przez szkołę możliwa jest w przypadku naruszenia zakazu rozpowszechniania:

- pornografii z udziałem małoletniego – art. 202 § 3 k.k.
- treści propagujących publicznie faszystowski lub inny totalitarny ustrój państwa lub nawołujących do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych – art. 256 i art. 257 k.k.

Inne formy interwencji:

- kontakt z administratorem/moderatorem w sytuacji, gdy treści są nielegalne, nieodpowiednio zabezpieczone lub niezgodne z regulaminem danej strony.

11. Dokumentacja zgłoszenia.

Edukacja dzieci i młodzieży – przykładowe materiały edukacyjne i scenariusze zajęć

- „Owce w sieci” – odcinek „Mała Miss”

Dodatkowe informacje na temat przeciwdziałania szkodliwym treściom można znaleźć na stronie dzieckowsieci.pl.

Niebezpieczne kontakty

Definicje

Niebezpieczne kontakty w sieci w dużej mierze wiążą się z problemem wykorzystywania seksualnego online. Przyjmują one formę uwodzenia lub kontaktów mających na celu pozyskanie od młodych internautów materiałów o charakterze erotycznym lub pornograficznym. Kontakty z nieznanymi osobami w sieci łączą się również z ryzykiem przekonywania do groźnych idei, pozyskiwania dzieci do niebezpiecznych struktur, jak ruchy neonazistowskie czy sekty oraz promowania niebezpiecznych zachowań, jak przyjmowanie narkotyków czy nakłanianie do samookaleczeń, a nawet samobójstw.

Uwodzenie w sieci/grooming

Jest to szczególna relacja tworzona w internecie między osobami dorosłymi a dziećmi w celu ich uwiedzenia i wykorzystania seksualnego. Wykorzystanie seksualne może przybierać różnorodne formy: począwszy od prezentowania dziecku materiałów pornograficznych, poprzez wyłudzenie intymnych zdjęć, zmuszanie do tworzenia nagrań w trakcie wykonywania czynności seksualnych, aż po fizyczne krzywdzenie seksualne w trakcie spotkania w świecie realnym. Chociaż proces uwodzenia w internecie nie zawsze kończy się bezpośrednim kontaktem z ofiarą, zawsze jest głęboką krzywdą wyrządzoną dziecku. Zdaniem terapeutów ofiary groomingu prezentują typowe objawy urazu psychicznego powstałe na skutek wykorzystywania seksualnego.

Czynniki zwiększające ryzyko niebezpiecznych kontaktów online

- Problemy w relacjach z innymi. Dzieci, które nie mają silnych i prawidłowych relacji w rodzinie i otoczeniu mogą poszukiwać zaspokojenia swoich potrzeb w kontaktach z osobami z sieci.
- Niskie poczucie własnej wartości i problemy emocjonalne, które wzmagają tendencję do zamykania się w sobie i trudności w kontaktach z innymi.
- Brak odpowiedniej opieki i nadzoru ze strony dorosłych. Rodzice, którzy nie są na bieżąco z tym, co ich dziecko robi na co dzień, mogą nie dostrzegać niebezpieczeństwa sytuacji.
- Zachowania ryzykowne online – podejmowanie ich przez młodych ludzi w internecie zostało zidentyfikowane jako jeden z czynników nadużyć online, szczególnie w kontekście publikowania swoich danych osobowych oraz intymnych zdjęć.

Aspekty prawne

Według polskiego prawa kontakty seksualne z osobą poniżej 15. roku życia są przestępstwem. Dodatkowo, od 2010 roku Kodeks karny uwzględnił pojęcie „uwodzenia dzieci w internecie”. By doszło do przestępstwa, nie jest więc konieczny bezpośredni kontakt ofiary i sprawcy. Ścigane jest już nawiązywanie kontaktu z osobą małoletnią w celu wykorzystania jej seksualnie lub do produkcji pornografii.

Art. 200a Kodeksu karnego § 1

Kto w celu popełnienia przestępstwa określonego w art.197 § 3 pkt. 2 [zgwałcenie małoletniego] lub art. 200 [seksualne wykorzystanie małoletniego], jak również produkowania lub utrwalania treści pornograficznych, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej nawiązuje kontakt z małoletnim poniżej lat 15, zmierzając, za pomocą wprowadzenia go w błąd, wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania sytuacji albo przy użyciu groźby bezprawnej, do spotkania z nim, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 200a Kodeksu karnego § 2

Kto za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej małoletniemu poniżej lat 15 składa propozycję obcowania płciowego, poddania się lub wykonania innej czynności seksualnej lub udziału w produkowaniu lub utrwalaniu treści pornograficznych, i zmierza do jej realizacji, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Procedury reagowania

Jak zminimalizować ryzyko niebezpiecznych kontaktów:

- rozmawiać z dziećmi o problemie uwodzenia online. Wy tłumaczyć im, że nawiązywanie kontaktów przez internet może być niebezpieczne, bo trudno zweryfikować, czy osoba, z którą rozmawiamy jest tym, za kogo się podaje.
- rozmawiać z dziećmi o ich znajomościach online: jeśli np. wśród znajomych na portalu społecznościowym mają osoby, których nie znają z życia realnego, warto, aby je usunęły lub ograniczyły im dostęp do danych i publikowanych materiałów.
- zaoferować wsparcie i prosić o informowanie, jeśli jakaś obca osoba będzie poruszała tematy związane z seksualnością lub inne, które je zaniepokoją.

W sytuacji uwodzenia dzieci przez internet, zgłaszać takie zajście policji.

Procedura reagowania na zgłoszenia dotyczące niebezpiecznych kontaktów/groomingu w szkole

1. Ujawnienie przypadku uwodzenia. Informacja o niebezpiecznych kontaktach podejmowanych przez ucznia/uczennicę może dotrzeć do nauczyciela/pedagoga z różnych źródeł. Zdarzenie może być zgłoszone przez osobę nawiązującą niebezpieczny kontakt, jej rodziców, świadków lub innych nauczycieli.
2. Rozmowa z uczniem. Zebranie informacji na temat sytuacji uwodzenia, jego formy, miejsca wystąpienia, czasu trwania, sprawcy i ofiary.
3. Ustalenie okoliczności zdarzenia.
 - Poinformowanie o fakcie przemocy wychowawcę klasy, pedagoga/psychologa szkolnego i dyrektora.
 - Zabezpieczenie dostępnych dowodów i zebranie informacji na temat zagrożenia bezpieczeństwa dziecka, jego formy, częstotliwości i miejsca wystąpienia (niezależnie od okoliczności zdarzenia i znalezionych dowodów, osoby te powinny być poinformowane o tym, co miało miejsce).
 - Ustalenie okoliczności zdarzenia: identyfikacja sprawcy i ofiary zdarzenia.
4. Powiadomienie rodziców ucznia/uczennicy o zdarzeniu i zapoznanie, w miarę możliwości, z materiałem dowodowym; podjęcie współpracy z rodzicami w celu udzielenia wsparcia dziecku.
5. Zapewnienie na terenie szkoły wsparcia psychologicznego krzywdzonemu dziecku bądź polecenie specjalistycznej placówki.
6. Wsparcie informacyjne.
 - Przekazanie kontaktu do lokalnych placówek pomocowych oraz poinformowanie o ofercie bezpłatnego Telefonu dla rodziców i nauczycieli w sprawie bezpieczeństwa dziecka 800 100 100.
7. Podjęcie interwencji prawnej. Interwencja prawna przeprowadzona przez szkołę możliwa jest w przypadku naruszenia prawa:
 - naruszenie wizerunku (publikowanie wizerunku nagiej osoby małoletniej – rozpowszechnienie pornografii z udziałem małoletniego)– art. 202 § 3 k.k., w przypadku groomingu interwencja jest możliwa na podstawie art. 200a k.k.

W sytuacji podejrzenia groomingu zaleca się konsultację z organami ścigania i ewentualne zawiadomienie dotyczące podejrzenia popełnienia przestępstwa.

8. Dokumentacja zgłoszenia (opis sytuacji – okoliczności, dowody, osoby biorące udział w zdarzeniu, podjęte działania; ustalenia z poszczególnymi uczniami).
9. Monitorowanie sytuacji (kontakt z poszkodowanym dzieckiem i jego rodzicami, upewnienie się, czy nie jest potrzebne udzielenie dalszego wsparcia).

Edukacja dzieci i młodzieży – przykładowe materiały edukacyjne i scenariusze zajęć

- „W sieci” – scenariusz edukacyjny
- „Owce w sieci” – odcinek „Tajemniczy przyjaciel”
- „3...2...1...Internet!”

Cyberprzemoc

Definicje

Cyberprzemoc (ang. cyberbullying) to wszelkie intencjonalne działania przy użyciu internetu, komputera i urządzeń mobilnych (telefony komórkowe, tablety itp.), które dążą do wyrządzenia krzywdy lub wywołania dyskomfortu u ofiary. O ile agresja elektroniczna dotyczyć może osób w każdym wieku, to termin „cyberprzemoc” zarezerwowany jest dla agresji rówieśniczej, której zarówno sprawcami, jak i ofiarami, są dzieci i młodzież.

Cyberprzemoc to jednocześnie jedno z najbardziej bolesnych doświadczeń dla dziecka. Informacja w internecie rozprzestrzenia się błyskawicznie, grono widzów lub świadków upokorzenia rośnie wykładniczo. Stąd też i wiele przypadków, w których cyberprzemoc ma tragiczne konsekwencje – nawet samobójstwo ofiary.

Procedura reagowania w przypadku zaistnienia cyberprzemocy powinna uwzględniać zarówno działania wobec ofiary, jak i sprawcy. Należy w niej również uwzględnić rolę świadków – to oni zazwyczaj są w stanie pomóc w ustaleniu okoliczności i sprawcy zdarzenia.

Podstawowe formy zjawiska

Cyberprzemoc może przyjmować różne formy, choć w praktyce one często się wzajemnie przeplatają:

1. przemoc werbalna, np. wulgarne lub obraźliwe wyzwiska;
2. zdjęcia i filmy wbrew woli,
3. kompromitujące materiały,
4. podszywanie się,
5. wykluczanie.

Dziecko – ofiara

Czynniki ryzyka:

- bycie innym, wyróżnianie się;
- wrażliwość, nieśmiałość, niepewność;
- niewielki krąg przyjaciół,
- pasywność, mało asertywny sposób bycia;
- niskie poczucie własnej wartości,
- niezręczność w kontaktach z rówieśnikami.

Doświadczenie przemocy rówieśniczej w życiu dziecka to nagromadzenie silnych, bardzo trudnych uczuć i myśli. Dziecko skrzywdzone w wyniku działań rówieśników odczuwa silną izolację od grupy, poczucie osamotnienia, niejednokrotnie rozpacz. Mogą pojawić się myśli i próby samobójcze.

Dziecko – sprawca

Motywacja do stosowania cyberprzemocy przez młodych ludzi związana jest z czynnikami rozwojowymi. Chcąc zaspokoić potrzebę przynależności, mogą dążyć do tego, by być atrakcyjnym dla grupy lub dla jej lidera.

Typowe cechy sprawcy:

- potrzeba dominacji nad innymi,
- niska samokontrola,
- obniżona wrażliwość i empatia,
- tendencja do antyspołecznych zachowań.

Dziecko – świadek

Świadkowie to najliczniejsza grupa, a jej zachowanie może być kluczowe dla rozwoju zdarzeń. Postawy świadków mogą obejmować zachowania od asystowania sprawcy, poprzez obojętność, aż po przeciwstawienie się oprawcy lub wsparcie ofiary. Kiedy świadkowie pozostają bierni i nie reagują zwiększa się poczucie samotności ofiary – przemoc wydaje się wtedy społecznie akceptowana.

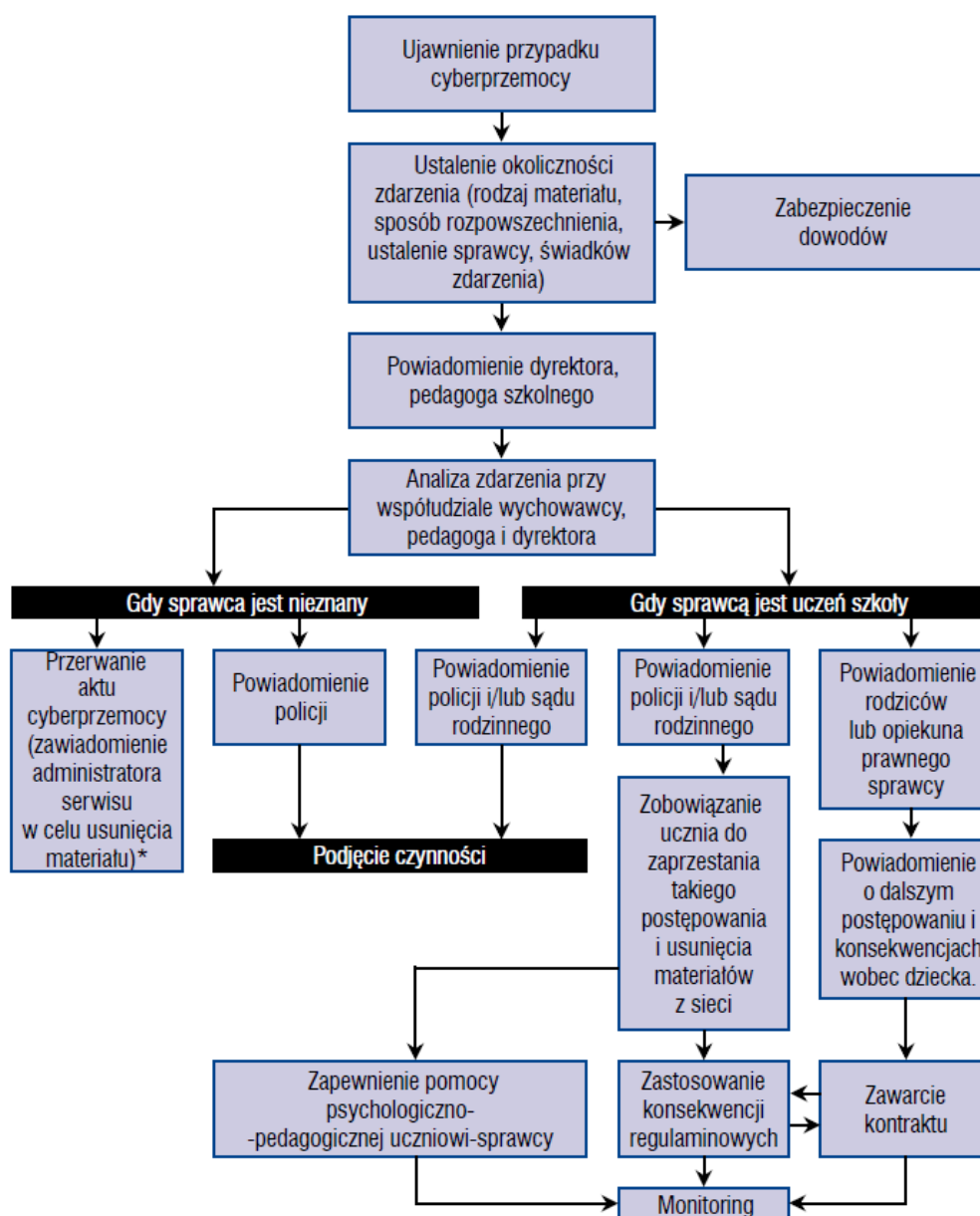
Aspekt prawny

W Polsce nie ma przepisów prawa bezpośrednio odnoszących się do cyberprzemocy. Wybrane regulacje prawne znajdują jednak zastosowanie w przypadkach przemocy online. Możliwe są dwie drogi ochrony prawnej: karna i cywilna.

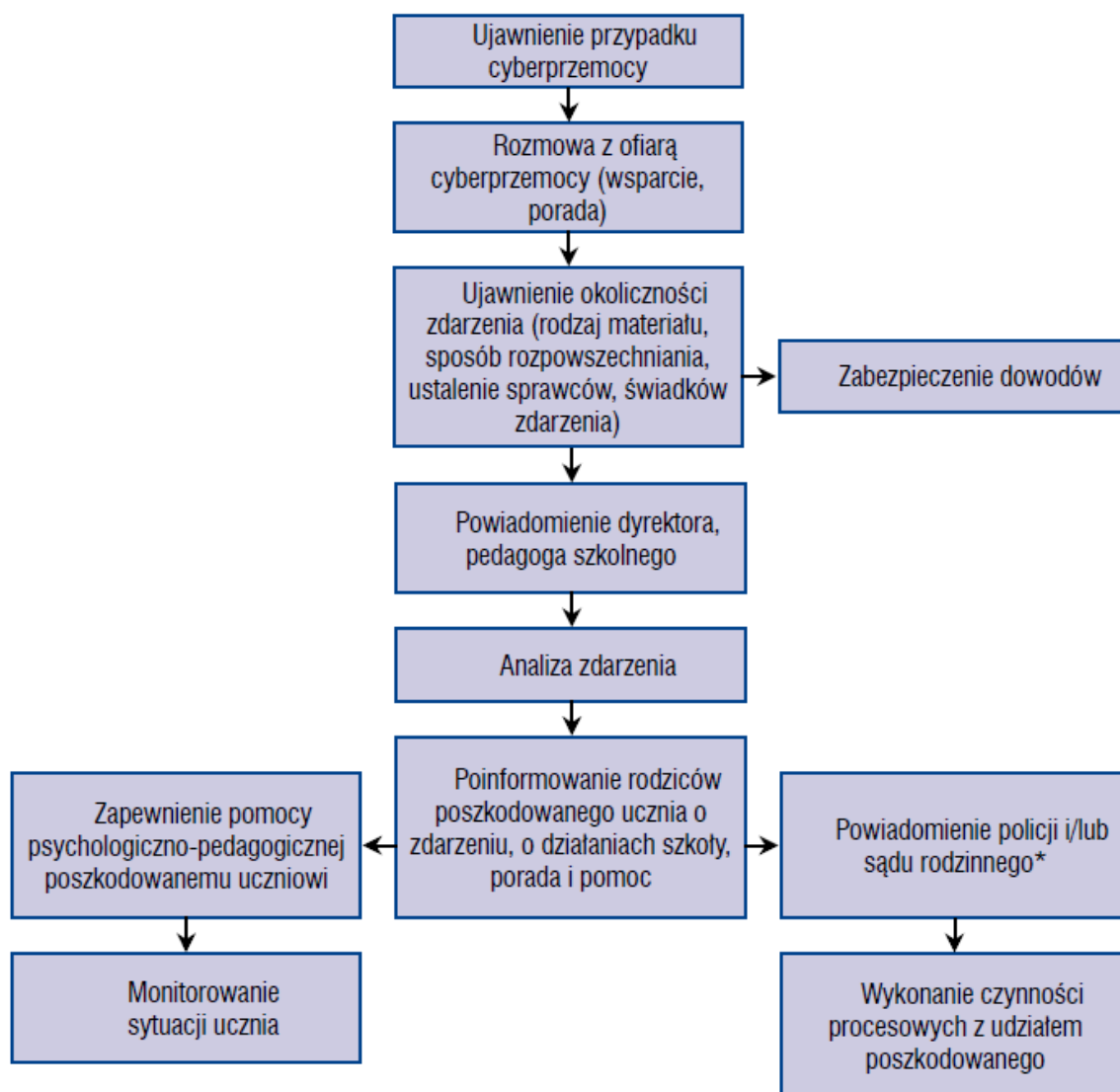
- groźby – art.190 k.k.
- nękanie – art. 190a § 1k.k.
- podszywanie – art. 190a § 2 k.k.
- włamanie informatyczne – art. 267 kk
- znieważenie i zniesławienie – art. 212 k.k. i art. 216 k.k.
- naruszenie wizerunku – art. 23 i 24 k.c.

Procedury

Procedura reagowania wobec sprawcy cyberprzemocy

Procedura reagowania wobec ofiary cyberprzemocy

Jak zachować się wobec świadka zgłaszającego cyberprzemoc:

1. Powiedz, że dobrze zrobił, zgłaszając fakt przemocy.
2. Powiedz, że wymagało to od niego wiele odwagi.
3. Zapewnij o swojej dyskrecji.
4. Nie ujawniaj jego danych, jeśli nie jest to konieczne (np. gdy sprawa została zgłoszona na policję).
5. Pod żadnym pozorem nie konfrontuj go ze sprawcą.
6. Zadbaj o jego bezpieczeństwo, nie upubliczniając jego udziału w sprawie

Jak zminimalizować ryzyko związane z cyberprzemocą:

- Rozmawiać z dziećmi na temat przemocy w sieci, przestrzegać je przed podejmowaniem takich działań i zapewniać, że w sytuacji zagrożenia zawsze znajdą bezwarunkową pomoc.
- Realizować zajęcia profilaktyczne poświęcone problemowi przemocy rówieśniczej w sieci.
- Wypracować i spisać procedury reagowania szkoły na cyberprzemoc.
- Reagować natychmiast na przemoc doświadczaną w sieci przez dziecko. W razie potrzeby współpracować z rodzicami sprawców, ofiar i świadków oraz – gdy zachodzi taka konieczność – z policją.
- W przypadku zajścia incydentu, razem z dzieckiem zabezpieczyć dowody przemocy w sieci.

Edukacja dzieci i młodzieży – przykładowe materiały edukacyjne i scenariusze zajęć

- „3...2...1...Internet!”
- „Stop cyberprzemocy”
- „Gdzie jest Mimi?”
- „Zamiast hejtu”
- „W sieci”
- „Przytul hejtera”

Seksting

Definicje

Seksting to przesyłanie lub wymiana wiadomości, zdjęć i filmów o charakterze seksualnym (nago lub prawie nago) za pośrednictwem telefonów komórkowych lub internetu.

Według badań Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę swoje nagie lub prawie nagie zdjęcia za pośrednictwem telefonu lub internetu przekazywał w Polsce co dziewiąty nastolatek w wieku 15-18 lat. Dziewczęta wysyłają materiały erotyczne ze swoim udziałem znacznie częściej niż chłopcy.

Aspekt prawny

W polskim kodeksie karnym nie ma przestępstwa o nazwie seksting. Biorąc jednak pod uwagę cechy tego zjawiska, w wielu przypadkach można uznać, że narusza ono polskie prawo karne wypełniając znamiona kilku przestępstw. Seksting w ogólnym sensie wypełnia znamiona przestępstwa prezentowania pornografii. Nowelizacja Kodeksu karnego, która weszła w życie 26 maja 2014 roku zakazuje bowiem utrwalania treści pornograficznych z udziałem małoletniego do 18. roku życia (art. 202 § 4 k.k.). Zatem jakiegokolwiek formy utrwalania treści o charakterze seksualnym na nośnikach elektronicznych z udziałem osoby poniżej 18. roku życia są w Polsce karalne. Ponadto zakazane jest również prezentowanie, rozpowszechnianie, produkcja, utrwalanie, sprowadzanie, przechowywanie, posiadanie treści pornograficznych z udziałem małoletniego do 18. roku życia (art. 202 § 3 k.k.). Również osoba, która przechowuje, posiada lub uzyskuje dostęp do treści pornograficznych z udziałem małoletniego podlega karze (art. 202 § 4 k.k.).

Jak zminimalizować ryzyko związane z sekstingiem:

- Edukować młodzież i uświadamiać, że takie zachowania mogą nieść ze sobą negatywne konsekwencje. Trzeba zwracać uwagę na konieczność asertywności w kontaktach z rówieśnikami nalegającymi na przesłanie materiałów o charakterze erotycznym.
- Rozmawiać z młodzieżą o seksualności i szacunku do swojego ciała. Przestrzegać przed „dowodami miłości” wysyłanymi w postaci materiałów o charakterze seksualnym.
- Zwracać uwagę na ochronę prywatności i konieczność konfiguracji ustawień prywatności w serwisach społecznościowych oraz zabezpieczania telefonu lub innych urządzeń mobilnych hasłem dostępu.
- Wypracować w szkole procedury reagowania na ujawnione przypadki sekstingu.
- Zapewnić pomoc ofierze upublicznienia materiałów sekstingowych. Pomagać w usunięciu takich materiałów z sieci i znalezieniu oraz ukaraniu sprawców. Nie obwiniać ofiary za to, co się stało.

Procedura reagowania w przypadku ujawnienia sekstingu

I. Ujawnienie przypadku sekstingu.

Informacja o wykonaniu/otrzymaniu/przesyłaniu/publikowaniu intymnych materiałów przez ucznia/uczennicę może dotrzeć do nauczyciela/pedagoga z różnych źródeł. Zdarzenie może być zgłoszone przez osobę wysyłającą materiał sekstingowy, jej rodziców i świadków.

II. Ustalenie okoliczności zdarzenia.

III. Rozmowa z dzieckiem, które zrobiło, wysłało lub opublikowało swoje intymne zdjęcia/film albo otrzymało od kogoś tego typu materiały. Poinformowanie ucznia o możliwych konsekwencjach. Zebranie informacji na temat ewentualnej sytuacji i miejsca udostępnienia.

1. Jeśli materiał nie został nigdzie przesłany należy zachęcić do usunięcia go z telefonu.
2. Gdy materiał został przesłany, należy skontaktować się z odbiorcą w celu jego usunięcia.
3. Jeżeli treści są dostępne online, należy:
 - a) jak najszybciej usunąć materiał;
 - b) poinformować o fakcie wychowawcę klasy, pedagoga/psychologa szkolnego i dyrektora;
 - c) zabezpieczyć dostępne dowody i zebrać informacje na temat zagrożenia bezpieczeństwa dziecka, jego formy, częstotliwości i miejsca wystąpienia;
 - d) powiadomić rodziców ucznia/uczennicy o zdarzeniu i zapoznać się, w miarę możliwości, z materiałem dowodowym; podjąć współpracę z rodzicami w celu udzielenia wsparcia dziecku;
 - e) podjąć interwencję prawną.

Interwencja prawna przeprowadzona przez szkołę możliwa jest w przypadku naruszenia prawa:

- naruszenie wizerunku – art. 202 k.k. (publikowanie wizerunku nagiej osoby małoletniej – rozpowszechnienie pornografii z udziałem małoletniego), art.191a k.k. (utrwalanie i publikowanie wizerunku nagiej osoby lub w trakcie czynności seksualnej).

a) przygotować dokumentację zgłoszenia (opis sytuacji – okoliczności, dowody, osoby biorące udział w zdarzeniu, podjęte działania; ustalenia z poszczególnymi uczniami).

b) monitorować sytuację (upewnić się, czy nie jest potrzebne udzielenie uczniowi/uczniom dalszego wsparcia).

c) w celu uzyskania porady dotyczącej możliwości dalszych działań w sytuacji sekstingu – zabezpieczania dowodów, wskazówek dotyczących bezpośredniej pomocy specjalistycznej – zachęcamy do kontaktu z zespołem pomocy w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i młodzieży Telefonu dla Rodziców i Nauczycieli w sprawie Bezpieczeństwa Dzieci 800 100 100. Kontakt możliwy jest pod bezpłatnym numerem telefonu 800 100 100 od poniedziałku do piątku w godzinach 12.00-18.00, jak również poprzez formularz: Zadaj nam pytanie na stronie 800100100.pl/napisz i e-mail: pomoc@800100100.pl.

W sytuacji rozpowszechniania materiału sekstingowego, jeżeli dochodzi do krzywdzenia, stosuje się procedury reagowania analogiczne jak w sytuacji cyberprzemocy.

Edukacja dzieci i młodzieży – przykładowe materiały edukacyjne i scenariusze zajęć

- „Na zawsze” – scenariusz zajęć oraz film edukacyjny
- „Owce w sieci” – odcinek „Bez kożuszka”
- „Seksting” – scenariusz zajęć oraz filmy edukacyjne

Nadużywanie internetu

Definicje

O problemie z nadużywaniem internetu mówimy, kiedy zachodzą łącznie dwie okoliczności:

1. Czas i intensywność korzystania z internetu wymyka się spod kontroli, użytkownik spędza w sieci więcej czasu niż planował, odczuwa trudną do odparcia potrzebę korzystania z sieci.
2. Korzystanie z internetu prowadzi do zaniedbywania innych aspektów życia, przysparza problemów na różnych płaszczyznach lub powoduje subiektywnie odczuwane cierpienie.

Sformułowanie „korzystanie z internetu” nie mówi wiele o tym, co właściwie użytkownik robi w sieci i co go angażuje. Dlatego też mówiąc o problemach z internetem, należy dookreślać, o jakiego rodzaju aktywnościach mówimy. W literaturze przedmiotu, w kontekście nadużywania internetu najczęściej wyróżnia się następujące aktywności:

- gry internetowe,
- portale społecznościowe i komunikatory,
- pornografia i cyberseks,
- hazard online.

Czynniki ryzyka

Niezwykle trudno wyróżnić przyczyny, dla których niektórym użytkownikom korzystanie z sieci wymyka się spod kontroli i zaczyna mieć szkodliwy wpływ na ich życie. Jest to zapewne wynik działania wielu czynników jednocześnie, wśród których można wyróżnić:

internet jako medium

Internet ma „potencjał uzależniający”:

- jest nieograniczony, nie ma początku ani końca, każda treść odsyła nas do następnych;
- jest dostępny w każdym miejscu i w każdej chwili, w porównaniu z innymi formami osiągnięcia przyjemności, skorzystanie z niego nie wymaga wysiłku;
- zwiększenie czasu korzystania z internetu nie wiąże się ze zwiększonymi kosztami;
- dostarcza nieregularnych pozytywnych wzmocnień (np. nie wiemy dokładnie, kiedy dostaniemy nową wiadomość na Facebooku, znajdziemy śmieszny obrazek lub osiągniemy nowy poziom w grze), a tego typu warunkowanie uznawane jest za budujące najtrwalsze nawyki.

czynniki sytuacyjne

Terapeuci zajmujący się problemem wskazują, że przyczynami ucieczki w świat internetu u dzieci i młodzieży mogą być w szczególności niepowodzenia szkolne, odrzucenie przez grupę rówieśniczą oraz konflikty w rodzinie.

czynniki osobowościowe

Wśród czynników osobowościowych oraz szeroko pojętych problemów psychicznych, które korelują z nadmiernym używaniem internetu najczęściej wymienia się następujące cechy:

- depresja;
- introwersja, neurotyzm, nadmierna wrażliwość, nieśmiałość;
- współwystępowanie innych nałogów;
- niska samoocena, przeżywanie niepewności, niskie poczucie sprawstwa;
- negatywne strategie radzenia sobie ze stresem.

Zachowania i zjawiska sygnalizujące problem nadużywania internetu lub komputera:

- rozdrażnienie spowodowane koniecznością przerwania lub brakiem możliwości korzystania z komputera/internetu;
- długotrwałe sesje aktywności w sieci, na przykład częste korzystanie z internetu bez przerwy przez trzy godziny lub dłużej;
- wyraźnie osłabiona kontrola (lub jej brak) czasu spędzanego przed komputerem lub w internecie;
- zaniedbywanie dotychczasowych zainteresowań, znajomości, form spędzania czasu na rzecz korzystania z komputera/internetu;

- korzystanie z internetu nawet wtedy, gdy nie jest to już interesujące;
- powtarzające się kłótnie z innymi członkami rodziny, związane z nadużywaniem komputera/internetu;
- izolowanie się od ludzi związane z przebywaniem w sieci lub nawiązywanie i utrzymywanie kontaktów jedynie przez internet;
- monotonna i jednorodna aktywność przy komputerze, na przykład trwale ograniczająca się do grania w jedną grę lub wielogodzinnej obecności na portalu społecznościowym;
- przedkładanie życia w świecie wirtualnym nad życie w świecie realnym;
- wzrost intensywności nieprzyjemnych stanów emocjonalnych, jak rozdrażnienie, apatia, poczucie nudy itp.;
- korzystanie z internetu po kryjomu lub kłamstwa dotyczące czasu lub zakresu korzystania z sieci.

Sygnaly ostrzegawcze w przypadku uzależnienia od gier komputerowych według M. Griffithsa (2004):

- wagarowanie po to, by grać;
- nieodrabianie zadań domowych i złe oceny w szkole związane z pochłonięciem grami;
- zaniedbywanie życia towarzyskiego; poirytowanie i rozdrażnienie wywołane brakiem możliwości grania;
- granie przez dłuższy czas niż zaplanowany;
- zauważalny wzrost poziomu agresji;
- granie niemal codziennie;
- kradzież pieniędzy po to, by grać (opłacać abonament, kupować akcesoria, postacie czy nowe gry) lub przeznaczanie na to pieniędzy otrzymanych na jedzenie czy inne cele.

Co powinno zwrócić uwagę nauczycieli i pedagogów w szkole:

- notoryczne spóźnienia, opuszczanie pierwszych lekcji lub liczne nieobecności;
- duża senność lub inne oznaki zmęczenia widoczne na lekcjach;
- wyraźne zaabsorbowanie urządzeniami elektronicznymi z ekranem: komputerem, telefonem komórkowym, tabletem;
- silne zaabsorbowanie grami komputerowymi;
- wyraźne pogorszenie wyników w nauce; wyobcowanie w klasie lub grupie rówieśniczej.

Procedury reagowania

Procedura reagowania na zgłoszenia dotyczące nadużywania internetu

1. Ujawnienie przypadku nadużywania internetu. Informacja o nadmiernym korzystaniu z sieci lub komputera może dotrzeć do nauczyciela/pedagoga z różnych źródeł: może być zgłoszona przez ucznia, rodziców, innych nauczycieli.
2. Rozmowa z uczniem. Zebranie informacji na temat podejrzeń o nadużywaniu internetu, jego formy oraz częstotliwości.
3. Kontakt z rodzicami. Poinformowanie opiekunów o obserwacjach dotyczących dziecka.
4. Zapewnienie wsparcia psychologicznego dziecku na terenie szkoły bądź polecenie specjalistycznej placówki.
5. Wsparcie informacyjne rodziców dotyczące możliwości dalszych działań w sytuacji nadużywania internetu, informacje dotyczące bezpośredniej pomocy specjalistycznej. Przekazanie kontaktu do lokalnych placówek pomocowych oraz poinformowanie o ofercie bezpłatnego Telefonu dla rodziców i nauczycieli w sprawie bezpieczeństwa dziecka 800 100 100.
6. Podjęcie interwencji prawnej. Większość sytuacji związanych z nadużywaniem internetu bądź komputera nie wymaga powiadamiania sądu rodzinnego. Zgłoszenie sprawy do sądu rodzinnego jest jednak wskazane jeśli rodzice dziecka odmawiają współpracy i nie kontaktują się ze szkołą, a uczeń nie zaprzestaje działań, które są dla niego krzywdzące i skutkują niewywiązywaniem się z obowiązku szkolnego.
7. Dokumentacja zgłoszenia (opis podjętych przez szkołę działań, np. kontakt z rodzicami, rozmowa z uczniem, zaproponowanie pomocy psychologicznej poza szkołą).
8. Monitorowanie sytuacji (kontakt z poszkodowanym dzieckiem i jego rodzicami, upewnienie się, czy nie jest np. potrzebne dalsze wsparcie; sprawdzanie, jak uczeń realizuje obowiązek szkolny, czy bierze udział we wszystkich zajęciach).

Edukacja dzieci i młodzieży – przykładowe materiały edukacyjne i scenariusze zajęć:

- „3...2...1...Internet”
- „Dzień z życia”
- „Internet bez przesady” – scenariusz i prezentacja spotkania z rodzicami

Materiały uzupełniające:

- *Jak reagować na problem nadmiernego korzystania z internetu przez dzieci i młodzież – poradnik dla szkół*, http://edukacja.fdn.pl/cb0428e3-c0d8-47cb-8508-1b865100a1f9/Extras/jak_reagowac_na_cyberprzemoc.pdf
- *Seksting: rejestrowanie, wysyłanie, upublicznianie nagich zdjęć przez młodzież* – film edukacyjny dla profesjonalistów i rodziców, <https://www.youtube.com/watch?v=BU1Hrykkd24>
- *Nadużywanie internetu przez dzieci i młodzież* – film edukacyjny dla profesjonalistów i rodziców, <https://www.youtube.com/watch?v=3CZXHJWsung>
- *Szkolne standardy bezpieczeństwa dzieci i młodzieży online*: <http://edukacja.fdn.pl/1dac2eed-778f-456e-8517-af55c12e9159/Extras/szkolne-standardy-bezpieczenstwa-online.pdf>
- *Bezpieczeństwo dzieci online. Kompendium dla rodziców i profesjonalistów*, http://edukacja.fdn.pl/dd5bcf-09-cf2d-4340-9eb3-2c437ef66245/Extras/Bezpieczenstwo_dzieci_online._Kompendium_dla_rodzicow_i_profesjonalistow.pdf

DAJEMY
DZIECIOM
SIŁĘ

dawniej
Fundacja
Dzieci
Niczyje

Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę ponad 25 lat pomaga krzywdzonym dzieciom.

Wspieraj nas!

Wpłać darowiznę:

nr konta: 47 1240 6218 1111 0010 2833

lub przekaż swój 1%

KRS 0000 20 44 26

fdds.pl/pomoz